

A HATÉKONY BÜNYÜLDÖZŐ ÉRTÉKJEGYEI A XXI. SZÁZADBAN

Mindig nehéz tömören megfogalmazni egy-egy hivatás értékrendjét, a gyakorlóival szemben támasztott követelményeket. Most megkísérlem felvázolni a XXI. század bünyüldözőjének értékjegyeit. Az általam alkotott TUSZEHURE mozaikszóba bújttam ezeket, amely négy kulcselemet rejt magában.

TU=TUDÁS

SZE=SZERETET

HU=HUMOR

RE=REND

kvartettje alkotja felfogásom szerint a jó detektívet jellemző jellem- és képességbeli értékjegyeket.

Ad 1. TUDÁS

A felderítő-vizsgáló munkához elengedhetetlen az elsajátítandó szakmai anyag, a rendészeti, kriminalisztikai, jogi matéria. Az emberi sorsokat jobbítani igyekvő társadalomvédelem, bűnmegelőzés, bűnfeltárás és jogtudomány (a társadalmat alkotó emberi közösség, valamint az egyén) mélyreható ismerete és szellemük, üzeneteik megértése nélkül nem beszélhetünk bünyüldözői eredményességről. Ez szinte evidensnek, „conditio sine qua non”-nak, elmaradhatatlan feltételnek és prioritásnak tűnik. Kevésbé evidens, hogy a tudásnak vannak más aspektusai, amelyeket szintén követelményként fogalmazhatok meg. Nevezetesen ismerni kell a helyes ügyfeldolgozási módszereket, továbbá az eljárás vonzatát, tanúkat, sértetteket (ügyfeleket) és nem utolsósorban a bünyüldözőnek saját magát.

a) Naprakész („updating”) nyomozóként nem haszontalan, ha az aktuális¹ elméleti (szakkönyvi-folyóirati) forrásokon kívül személyes szakmai kapcsolatokat, hazai és külföldi konferencia élményeket és gyakorlati tudnivalókat is magába szippant az igényes, múltat vizsgáló, aki törekszik örök kíváncsiságával, igazságkereső, „kifürkészési” óhajával, gyermeki rácsodálkozási képességével a valódi megismerésre, a múlt valóságghú feltárására. Mindezt összefüggések keresésével, szabad, önálló gondolkodásával teremti meg. (Így válhat maga is bölcsé, vagy legalább bölcsébbé az idők folyamán.)

b) A XXI. századi hatékony ténykutatási módszertan nem élhet már meg az elődök tapasztalatára épülő hagyományos eszközökből, az informatikai tudás napi követelménnyé vált. A digitális forradalom e körben is megtette a hatását; „taktikai elemként” gyakorta

---

¹ Divatos ma az élethosszig tartó tanulás kifejezés, magam erre a következő gondolatot közvetítem: „Az élet olyan, mint a biciklizés. Csak úgy tarthatod meg az egyensúlyt, ha mozgásban maradsz.” Albert Einstein a kisebbik fiának, Eduardnak írt levelében fogalmazott így 1930. február 5-én. Vö. Walter Isaacson: Einstein. Alexandra, Pécs, 2009. 7. o.

szükség van a gyakorlati élmény közelségre, a közvetlen megtapasztalásra, érzékelésre, megfigyelésre.²

c) A potenciális ellenfelek, a büntető eljárás résztvevőinek tudatos, megtervezett megismerése, az egyéniesítés, a személyre szabott kihallgatási, kezelési taktika folyamatos követelmény. Ne feledjük az alapszituációt: a bűnüldöző van a polgárokért és nem fordítva! A detektív is szolgál és véd.

d) Gnothi se auton, azaz ismerd meg önmagad – hirdette a Delphoi jósdá felirat. A biztonságot szolgáltatónak, a bűnt permanensen és magabiztosan üldözőnek, a jogalkalmazónak tisztában kell lennie magával. Elsősorban magát kell ismernie, kellő mértéktartással, oldallépéssel, önkritikával kell elemzés, górcső alá vetnie személyét,³ hogy pontosan tudja közvetíteni és alkalmazni az a) pontban már megjelölt tudáshalmazt, a polgároknak és összességében a tágabb értelmű igazságszolgáltatásnak – szükség szerint legitím erőszakkal – a segítség nyújtás mikéntjét. Ismernie kell korlátait, stratégiai és taktikai erősségeit, gyengeségeit. A jogérvényesítés, ténykutatás csak becsületes, tisztességes, hiteles, eredetiségre, együttműködésre, „csapatmunkára” törekvő, egyenes derekú és gerincű, magát ismerő és nem túl-, de alul sem értékelő detektívtól érkezhetsz meg bízhatóan a befogadóhoz.

Ad 2. SZERETET

a) Vannak nagy tudású, lelkiismeretes, tapasztalt nyomolvasók, ám mégsem sikerül belopniuk magukat a kollégák, ügyfelek szívébe. Az igényes bűnüldöző mint csapatmunkás figyel a társaira, igyekszik átadni a már megszerzett szakmai tudást, műfogásokat. Átadás viszont csak úgy lehetséges, ha azt szívből adják, ha valóban vonzódnak, affinitásuk, lelkesedésük, motivációjuk⁴ van a bűnügyekhez, a bűnfelderítés cseppet sem könnyű, embert nem kímélő feladatához. Látják annak szépségeit, értékeit és közvetíteni is tudják kellő tisztelettel, barátsággal, kedvességgel, szeretettel, és szuggesztivitással. Mintha saját gyermekük lenne, úgy dédelgetik, „simogatják”, dicsérik saját ügyeiket, alkalmanként társaikat.

b) Szeretni célszerű a bűnüldözést, a jogalkalmazás helyét is. A legkisebbtől a legmagasabb egységig: az előadói szobától a kapitányságon át a városig, megyéig. Erősebb

² A digitális technikai forradalom veszélyeit az amerikai volt külügyér Henry Kissinger a következőképpen fogalmazta meg. „De a filozófusok és költők már rég három komponensre osztották az elmét, ezek: az információ, a tudás és a bölcsesség. Az internet csak az információra összpontosít, amelynek hatványozott terjedését teszi lehetővé... De ez az információcsömör gátolja a tudás elsajátítását, a bölcsességet egyre jobban kiszorítva korábbi helyéről.” Továbbá: „Az információ, a tudás és a bölcsesség közötti határok összemosódnak.” Vö. Henry Kissinger: A világtrend. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2015. 357. o. 364. o.

³ Neumann Jánost 1933-as megérkezésekor megkérdezték a Princeton egyetemen, hogy mire lenne szüksége a tanításhoz, gondolkodáshoz, miközben megmutatták a tervezett irodáját. „Egy asztal, egy szék, papír és ceruza. Ja és egy hatalmas szemétkosár, amibe az összes hibámat beleszórhatom.” Vö. Denis Brian: Einstein. A Life. Hoboken, N. J., Wiley, 1996. 251. o.

⁴ Freund Tamás szerint: „Minél motiváltabb, minél érzelmgazdagabb tehát valaki – ami például abban nyilvánul meg, hogy szereti a zenét, egyéb művészeti ágakat – annál könnyebben tesz szert új ismeretekre. Az érzelmeink, motivációink alkotta belső világunk, mondhatni ráüti a maga pecsétjét az elraktározni kívánt információcsomagokra. Úgy is elképzelhetjük ezt a folyamatot, mintha belső világunk habarcsával vonnánk be az információotéglákat. Minél vastagabb ez a habarcs, annál könnyebben egymáshoz ragadnak a téglák, annál nagyobb, stabilabb építményt lehet emelni belőlük. Nagyon fontos ezért, hogy hagyjunk időt belső világunknak, hogy elvégezze a feladatát, ugyanakkor gazdagítsuk és alakítsuk egyedivé ezt a belső világot. Ezt szolgálja a zene, a költészet, a képzőművészet és minden más, az érzelmeinkre ható impresszió, például az emberek közötti érintkezés is.” Molnár Csaba interjúja, Magyar Nemzet, 2014. március 8. 23. o.

a hit, ha van az intézménynek, a szervezetnek, a városnak szellemi tradíciója, méltó történelme. Ha a masszív (netán ódon) falakból, szakmai könyvtárakból több évtized, netán század (jog)tudása, kriminalisztikai, rendészeti tapasztalása árad, ha van kire és mire emlékezni. Felemelő érzés a kihallgató rendőrtisztnek, ha „otthon érzi magát”, ha – sporthasonlaltal élve – mindig hazai pályán játszhat akár az épületen, akár a városán belül. Büszkeséggel, erővel, méltósággal töltheti el a hely, a helység, a helyiség szelleme és ezt közvetítheti és közvetíteni is kell az újaknak, a most jött bajtársaknak, a kezdőknek.

c) A példaszerű bűnüldözőnek szeretnie kell a bűnügyi munkáján kívül a kollégáit és legalább elfogadni, alkalmanként tisztelni a büntető eljárás résztvevőit is. (Például a szenvedő sértettet.) Ehhez a kívánatos IQ mellé fel kell sorakoznia az EQ-nak is. Csak azon detektívekre emlékeznek jó szívvel a történetírók, a kollégák, és a polgárok, akiből áradt a másokért való élés, a mást is szeretni tudás, az intellektuális partnerkapcsolati igény, a tiszta egyszerűség, a barátságosság, a türelem, a megértés, a nem elvtelen közvetlenség, a jóindulat, az egészséges magabiztosság és a kételkedés bátorsága egyaránt.

d) Végül a munka tárgya, a munkahely, a város és az igazságuk után kullogó sértettek után még egy fontos alanya kell, hogy legyen a nyomozói szeretetnek. Ez pedig maga a nyomozó. Aki nem szereti önmagát, az másokat sem tud igazán. Mértékkel kell érezni persze! Túlzásba esni nem szabad! A narcista, önmaga ajnározásával, elhalmozó önszeretetével és öntekintélyével⁵ elfoglalt (talán még ezt hirdető is) parancsnok (vagy beosztott) példakép nem lehet, inkább taszító mind a csapattag kollégák, mind a védendő ügyfél szemében.

Ad 3. HUMOR

a) Találkozhatunk az életben komoly tudású, szeretni képes detektívekkel mégis hiányérzete lehet a polgároknak, de főleg a teamtagnak. A túl komoly előjárók alkalmanként szárazak, unalmasak, nedv nélküliek. Utóbbi szót nem véletlenül használtam. Ugyanis a humor latin eredetű kifejezés és nedvet jelent. Ahogyan a szerelmi életünkben, a táplálkozásban úgy a csapatmunkában is szükséges nedv, vagyis humor. Ez színesíti az alkalmanként igencsak brutális, elszomorító valóságot és magát a bűnfeltárót is.⁶ Bölcs megfigyelésből fakad, hogy akinek van humora mindent tud, akinek meg nincs, az mindenre képes. Többen óvakodnak a humortalan (nem derűs, nem vidám, kellően szomorkás) emberektől, így a nyomozóknál is előny lehet, ha „cum grano salis” vagyis csipetnyi sóval fűszerezett a mondanivaló, a személyiség.

b) A humornak ezernyi változata van, így elvi éllel csak az adható irányfényként, hogy az nem fordulhat gúnyba, kollégán, büntető eljárási résztvevőn való élcelődéssé, még rosszabb esetben megalázóvá, durvává, obszcénné. Csak akkor erkölcsös, és nemes, ha nem más kárára történik.

Ad 4. REND

a) Gyorsan megmutatkozik, felüti fejét a baj, ha nincs a negyedik összetevő. Nagy tapasztalati igazság, hogy REND nélkül nincs igazán mérhető teljesítmény, kreativitás,

⁵ Einstein-i bölcs mondás: „A tekintély iránti tisztelet az igazság legnagyobb ellensége.” Walter Isaacson: Einstein. Alexandra, Pécs, 2009. 90. o.

⁶ 2016 januárjában Stephen Hawkingot a BBC Reith előadások sorozatában megkérdezték, hogy mi az életerejének forrása. Rövid választ adott erre korunk legnagyobbjának tartott fizikusa: munka és humor.

érdemi munkavégzés, eredmény produkálás. (Ahogy a népi mondás üzeni: „Rend a lelke mindennek.”) Nem véletlen, hogy éppen a RENDőrségen dolgoznak a bűnüldözők is.

b) Rendnek kell lenni elsősorban a bűnüldöző fejében. Magas erkölcsű elvhűségen és tudásalapon van esély eredményes szolgálatra. A tisztességes gondolatokat csak rendezett, kiegyensúlyozott agy/elme/személyiség/ego továbbíthatja. Ami elhangzik, és amit cselekszik a nyomozó csak rendszerben folyhat ki. Annak helyénvalónak, odatartozónak és odaillőnek, kellően nemesnek, tisztának és erkölcsösnek is kell lennie. Ez még a ruházatra, megjelenésre, metakommunikációra, testbeszédre, a használt tárgyakra is értendő. Mindezek csak alapos odafigyelés, felkészülés, RENDszeres (egokorlátozó) fejlesztés, edzés és tervezés után jöhetnek elő. (Lásd: nyomozási tervek.)

c) A REND nem keverendő össze bármiféle parancsuralmi rendszerrel, diktátumok által kikényszerített álrenddel. Belülről (belső harmóniából) kell fakadnia, ám mindenképpen külső megjelenésének is kell lennie. A rendetlenségben ugyanis mások is könnyen azzá válnak, az „edzések” lazasága teljesítmény hiányhoz, rendetlenséghez vezet. Jobb „az erős edzések könnyed meccsek” elvét követni, mintsem a fordítottját. Utóbbiak lehetnek kellemesek ideig-óráig, de hosszú távon nem járnak haszonnal, nem szolgálják sem a nyomozó, sem a védendő személyek, végső soron pedig nem szolgálják a jogállam érdekeit.

Záró gondolatként

Sok, ténykérdéseket kutató detektív elvégzi a jogot is, jogásszá válik papíron. Ám az életben mindkét csoport jogalkalmazó is egyben. Hiszen a tényfeltárást mindig jogi keretek között végzi az összes bűnüldöző. Így aztán mindig kontroll gyakorlók is egyben a laikusok fölött. Ez adja a fokozott felelősségüket is, hiszen minden hibázásuk emberi sorsokat érint vagy érinthet – keményen, durván, visszafordíthatatlanul. Így aztán nekik is érdekük és feladatuk bármiféle justizmord elkerülése, megelőzése, az igazság pátoszának komolyan vétele.